

**Etapa județeană/a sectoarelor municipiului București a
olimpiadei de fizică
23 februarie 2019
Barem de evaluare și de notare**

XII

Pagina 1 din 9

Problema 1

(10 puncte)

	Partial	Punctaj
Barem problema 1		10 p
Efect fotoelectric		
a) reprezentarea grafică:	2 p	
Valoarea $ U_s = 1,5V$ a modulului tensiunii de stopare, obținută pentru frecvența $v = 580 \cdot 10^{12}Hz$, este o eroare grosolană, deci nu va fi luată în considerare.	0,3 p	
	1,7 p	
Graficul va fi o dreaptă trasată printre punctele experimentale obținute.		
b)	1 p	
Teorema de variație a energiei cinetice aplicată procesului de frânare până la oprire a electronilor emiși conduce la relația: $E_c = e U_s $.	0,5 p	
Ecuția dreptei obținute, $ U_s = av + b$, poate fi rescrisă în forma $E_c = e U_s = Av + B$, ceea ce confirmă creșterea liniară a energiei cinetice a electronilor emiși cu frecvența radiației electromagnetice incidente pe suprafața metalului.	0,5 p	
Scăderea frecvenței radiației electromagnetice va duce la scăderea modulului tensiunii electrice de stopare și implicit a energiei cinetice a electronilor emiși. La o frecvență minimă v_0 se obține $ U_s = 0$, deci se anulează energia kinetică a electronilor emiși. Efectul se produce numai dacă frecvența radiației electromagnetice incidente depășește valoarea minimă de prag v_0 .	0,5 p	
c)	1,5 p	
Din ecuația lui Einstein care exprimă bilanțul energetic în cazul interacțiunii foton-electron: $e U_s = E_c = h\nu + L_{ext}$,		
se obține ecuația dreptei: $ U_s = \frac{h}{e}\nu + \frac{L_{ext}}{e}$	0,5 p	
a cărei pantă este: $\tan\alpha = \frac{h}{e}$		
Se determină panta dreptei trasată pe hârtia milimetrică: $\tan\alpha = \frac{\Delta U_s }{\Delta\nu}$		

- Orice rezolvare corectă ce ajunge la rezultatul corect va primi punctajul maxim pe itemul respectiv.
- Orice rezolvare corectă, dar care nu ajunge la rezultatul final, va fi punctată corespunzător, proporțional cu conținutul de idei prezent în partea cuprinsă în lucrare din totalul celor ce ar fi trebuit aplicate pentru a ajunge la rezultat, prin metoda aleasă de elev.

**Etapa județeană/a sectoarelor municipiului București a
olimpiadei de fizică
23 februarie 2019
Barem de evaluare și de notare**

XII

Pagina 2 din 9

Se obține: $h = \frac{e|\Delta U_s|}{\Delta v}$

Pentru graficul realizat $h = 5,94 \cdot 10^{-34} \text{ Js}$

0,5 p

Valori acceptate $h = (5,6 \dots 6,3) \cdot 10^{-34} \text{ Js}$

Citire din grafic a tăieturii cu axa frecvenței: $v_0 = 306 \cdot 10^{12} \text{ Hz}$

0,5 p

Valori acceptate: $v_0 = (280 \dots 320) \cdot 10^{12} \text{ Hz}$

d) Prin metoda celor mai mici pătrate se utilizează doar $n = 6$ puncte experimentale:

1,5 p

$$\operatorname{tg} \alpha = \frac{h}{e} = \frac{n \sum v_i |U_s|_i - \sum x_i \sum |U_s|_i}{n \sum v_i^2 - (\sum v_i)^2}$$

relație în care $i = \overline{1,6}$.

Filtrul	i	v (10^{12} Hz)	$ U_s (\text{V})$	$\frac{v \cdot U_s }{(10^{12} \text{ Hz} \cdot \text{V})}$	$v^2 (10^{24} \text{ Hz})$
Roșu	1	415	0.4	166	172225
Galben	2	519	0.8	415.2	269361
Verde1	3	549	0.9	494.1	301401
Albastru1	4	630	1.3	819	396900
Albastru2	5	688	1.4	963.2	473344
Violet	6	741	1.6	1185.6	549081
	Σ	3542	6.4	4043.1	2162312

$$\Sigma^2 = 12545764 \cdot 10^{24}$$

$$h = 5,94 \cdot 10^{-34} \text{ Js}$$

1,5 p

e)

1 p

prin metoda celor mai mici pătrate eroarea de lucru este de 10,27%

0,5 p

precizia redusă a acestei metode este influențată de:

- inexistența unui vid absolut între electrozi, implicit existența unui curent ionic
- ecranarea catodului
- efectul fotoelectric produs pe anod (efect fotoelectric invers)
- diferența de potențial de contact

0,5 p

f)

2 p

Intensitatea curentului fotoelectric de saturatie: $I_s = \frac{(\Delta N_{eficienți})e}{\Delta t}$

0,6 p

Fluxul/Puterea radiației incidente pe catod: $\phi = \frac{(\Delta N_{incidenti})hv}{\Delta t}$

0,6 p

Prin împărțirea relațiilor se obține: $\frac{I_s}{\phi} = \frac{\Delta N_{eficienți}}{\Delta N_{incidenti}} \frac{e}{hv} = \eta \frac{e}{hv}$

0,5 p

Se obține randamentul cuantic $\eta = \frac{I_s hv}{\phi e}$

Valoare numerică $\eta = \frac{1}{100}$

0,3 p

Oficiu

1 p

1. Orice rezolvare corectă ce ajunge la rezultatul corect va primi punctajul maxim pe itemul respectiv.
2. Orice rezolvare corectă, dar care nu ajunge la rezultatul final, va fi punctată corespunzător, proporțional cu conținutul de idei prezent în partea cuprinsă în lucrare din totalul celor ce ar fi trebuit aplicate pentru a ajunge la rezultat, prin metoda aleasă de elev.

**Etapa județeană/a sectoarelor municipiului București a
olimpiadei de fizică
23 februarie 2019
Barem de evaluare și de notare**

XII

Pagina 3 din 9

Problema 2

(10 puncte)

	Parțial	Punctaj
Barem problema 2		10 p
Împrăstiere elastică		
a)	2 p	
- Conservarea impulsului: $p'_1 \sin \theta = p'_2 \sin \theta$ rezultă $p'_1 = p'_2 = p'$ și $p = 2p' \cos \theta$		
- Conservarea energiei: $E + m_0 c^2 = 2E$	1 p	
$E^2 = p^2 c^2 + m_0^2 c^4$ rezultă $\cos^2 \theta = \frac{E + m_0 c^2}{E + 3m_0 c^2}$		
Pentru $E \rightarrow m_0 c^2$ rezultă $\theta \rightarrow 45^\circ$ la fel ca în mecanica newtoniană	0,5 p	
Pentru $E \gg m_0 c^2$ unghiul tinde către 0°	0,5 p	
b)	1 p	
$v' = \frac{c}{\sqrt{1 + (\frac{m_0 c}{p'})^2}}$; $E'^2 = p'^2 c^2 + m_0^2 c^4$ rezultă $v' = \frac{c \sqrt{E^2 + 2m_0 c^2 E - 3m_0^2 c^4}}{E + m_0 c^2}$		
c)	1,5 p	
Alegem un sistem de referință care se deplasează pe direcția de deplasare a particulei aflate inițial în mișcare cu viteza egală cu proiecțiile vitezelor celor două particule pe această direcție ($v \cos \theta$). În acest sistem de referință cele două particule au numai viteze transversale, egale în modul dar de sens opus.		
În acest sistem de referință vitezele celor două particule vor fi :	1 p	
$u_1 = \frac{v \sin \theta}{\sqrt{1 - \frac{v^2 \cos^2 \theta}{c^2}}}$, respectiv $u_2 = \frac{-v \sin \theta}{\sqrt{1 - \frac{v^2 \cos^2 \theta}{c^2}}}$		
Într-un sistem de referință legat de una dintre particule cealaltă va avea viteza:		
$u = \frac{u_1 - u_2}{1 - \frac{u_1 u_2}{c^2}} = \frac{2v \sin \theta \sqrt{1 - \frac{v^2}{c^2} \cos^2 \theta}}{1 - \frac{v^2}{c^2} \cos 2\theta}$	0,5 p	
d)	2,5 p	
Fie S' un sistem de referință inertial legat de centrul de masă al sistemului, care se mișcă cu viteza \vec{u} și S sistemul de referință inertial al laboratorului. Înainte de ciocnire, particula ciocnită, aflată inițial în repaus în sistemul S , se mișcă în sistemul S' cu viteza $-\vec{u}$, iar particula proiectil se mișcă în sistemul S' cu viteza \vec{u} deoarece impulsul total trebuie să fie nul în sistemul centrului de masă. Fie θ' unghiul de împrăstiere în S' . După ciocnire, în sistemul S' al centrului de masa, impulsul trebuie să fie tot nul, ca urmare cele două particule se vor mișca cu viteze egale în modul, dar cu sensuri contare $\vec{v}'_2 = -\vec{v}'_1$. Ca urmare a conservării impulsului,	1,5 p	

- Orice rezolvare corectă ce ajunge la rezultatul corect va primi punctajul maxim pe itemul respectiv.
- Orice rezolvare corectă, dar care nu ajunge la rezultatul final, va fi punctată corespunzător, proporțional cu conținutul de idei prezent în partea cuprinsă în lucrare din totalul celor ce ar fi trebuit aplicate pentru a ajunge la rezultat, prin metoda aleasă de elev.

**Etapa județeană/a sectoarelor municipiului București a
olimpiadei de fizică
23 februarie 2019
Barem de evaluare și de notare**

XII

Pagina 4 din 9

a conservării energiei și ținând cont de relația energie-impuls, vitezele particulelor după ciocnire vor avea aceeași mărime ca și înainte de ciocnire $v'_2 = v'_1 = u$.

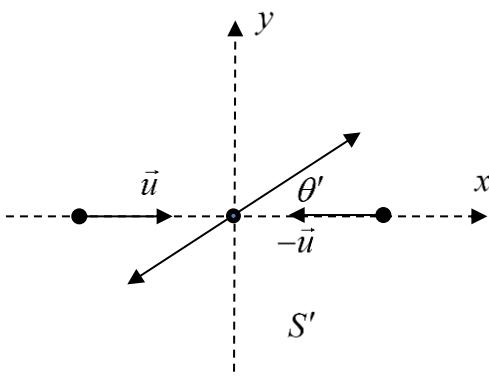
După ciocnire putem scrie :

$$\text{Rezultă: } v'_{1x} = \frac{v'_{1x} + u}{1 + \frac{v'_{1x} \cdot u}{c^2}} = u \frac{1 + \cos \theta'}{1 + \beta_u^2 \cos \theta'}$$

$$v'_{1x} = \frac{v'_{1x} + u}{1 + \frac{v'_{1x} \cdot u}{c^2}} = u \frac{1 + \cos \theta'}{1 + \beta_u^2 \cos \theta'}; \beta_u = \frac{u}{c}$$

$$v'_{1y} = \frac{v'_{1y}}{\gamma_u (1 + \frac{v'_{1x} \cdot u}{c^2})} = u \frac{\sin \theta'}{\gamma_u (1 + \beta_u^2 \cos \theta')}; \gamma_u = \frac{1}{\sqrt{1 - \beta_u^2}}$$

$$\text{Analog rezultă } v'_{2x} = u \frac{1 - \cos \theta'}{1 - \beta_u^2 \cos \theta'}; v'_{2y} = -u \frac{\sin \theta'}{\gamma_u (1 - \beta_u^2 \cos \theta')}$$



Cum $v'_{1x} > 0$ și $v'_{2x} > 0$ rezultă $\theta_1 < \frac{\pi}{2}$, $\theta_2 < \frac{\pi}{2}$ și

$$\operatorname{tg} \theta_1 = \left| \frac{v'_{1y}}{v'_{1x}} \right| = \frac{\sin \theta'}{\gamma_u (1 + \cos \theta')}; \operatorname{tg} \theta_2 = \left| \frac{v'_{2y}}{v'_{2x}} \right| = \frac{\sin \theta'}{\gamma_u (1 - \cos \theta')} \text{ rezultă}$$

$$\operatorname{tg} \theta_1 \cdot \operatorname{tg} \theta_2 = \frac{1}{\gamma_u^2} \Rightarrow \operatorname{tg} \theta_1 = \frac{1}{\gamma_u^2} \operatorname{ctg} \theta_2 = \frac{1}{\gamma_u^2} \operatorname{tg} \left(\frac{\pi}{2} - \theta_2 \right) < \operatorname{tg} \left(\frac{\pi}{2} - \theta_2 \right) \text{ rezultă}$$

1 p

$$\theta_1 + \theta_2 < \frac{\pi}{2}$$

Sau o altă metodă de rezolvare, în sistemul de referință al laboratorului:

Din triunghiul impulsurilor:

1. Orice rezolvare corectă ce ajunge la rezultatul corect va primi punctajul maxim pe itemul respectiv.
2. Orice rezolvare corectă, dar care nu ajunge la rezultatul final, va fi punctată corespunzător, proporțional cu conținutul de idei prezent în partea cuprinsă în lucrare din totalul celor ce ar fi trebuit aplicate pentru a ajunge la rezultat, prin metoda aleasă de elev.

**Etapa județeană/a sectoarelor municipiului București a
olimpiadei de fizică
23 februarie 2019
Barem de evaluare și de notare**

XII

Pagina 5 din 9

$$\begin{aligned}\cos(\theta_1 + \theta_2) &= \frac{p^2 - p_1^2 - p_2^2}{2p_1 p_2} = \frac{E^2 - m_0^2 c^4 - E_1^2 + m_0^2 c^4 - E_2^2 + m_0^2 c^4}{2p_1 p_2 c^2} \\ &= \frac{E^2 - E_1^2 - E_2^2 + m_0^2 c^4}{2p_1 p_2 c^2}\end{aligned}$$

(1p)

Utilizând conservarea energiei

$$E + m_0 c^2 = E_1 + E_2 \quad (0,5p)$$

Rezultă

$$\begin{aligned}\cos(\theta_1 + \theta_2) &= \frac{2E_1 E_2 - 2Em_0 c^2}{2p_1 p_2 c^2} = \frac{E_1 E_2 - Em_0 c^2}{p_1 p_2 c^2} = \\ &= \frac{E_1(E + m_0 c^2 - E_1) - Em_0 c^2}{p_1 p_2 c^2} = \frac{E_1(E - E_1) - (E - E_1)m_0 c^2}{p_1 p_2 c^2} = \\ &= \frac{(E - E_1)(E_1 - m_0 c^2)}{p_1 p_2 c^2}\end{aligned}$$

(0,5p)

Deoarece $E_1 < E$ și $E_1 > m_0 c^2$ atunci $\cos(\theta_1 + \theta_2) > 0$, adică $\theta_1 + \theta_2 < \frac{\pi}{2}$ (0,5p)

e)

2 p

Fie E_1 respectiv E_2 energiile celor doi fotoni, iar p și M impulsul respectiv masa sistemului. Înținând cont de relația energie-impuls rezultă:

$$(E_1 + E_2)^2 - p^2 c^2 = M^2 c^4$$

Cum fotonii au sensuri opuse:

$$p = p_1 - p_2$$

1 p

rezultă:

$$(h\nu_1 + h\nu_2)^2 - \left(\frac{h\nu_1}{c} - \frac{h\nu_2}{c}\right)^2 c^2 = M^2 c^4 \text{ adică } h^2 \left[(\nu_1 + \nu_2)^2 - (\nu_1 - \nu_2)^2 \right] = M^2 c^4$$

$$\text{sau } M = \frac{2h\sqrt{\nu_1 \nu_2}}{c^2}$$

$$v = \frac{pc^2}{E}, \text{ unde } v \text{ este viteza centrului de masă}$$

$$p = p_1 - p_2 = \frac{h}{c}(\nu_1 - \nu_2); E = E_1 + E_2 = h(\nu_1 + \nu_2) \text{ rezultă:}$$

1 p

$$v = \frac{\nu_1 - \nu_2}{\nu_1 + \nu_2} c$$

Oficiu

1 p

1. Orice rezolvare corectă ce ajunge la rezultatul corect va primi punctajul maxim pe itemul respectiv.
2. Orice rezolvare corectă, dar care nu ajunge la rezultatul final, va fi punctată corespunzător, proporțional cu conținutul de idei prezent în partea cuprinsă în lucrare din totalul celor ce ar fi trebuit aplicate pentru a ajunge la rezultat, prin metoda aleasă de elev.

Problema 3

(10 puncte)

	Partial	Punctaj
Barem problema 3		10 p
Lumină prin lame transparente cu fețe plane și paralele		
<p>a)</p> <p>În lumina reflectată de peliculă, diferența de drum optic dintre razele 1 și 2, reprezentate în desenul din figura 1, este:</p> $\Delta = n \cdot AB + n \cdot BC - \left(n_0 \cdot AD + \frac{\lambda}{2} \right); n_0 = 1; AB = BC = \frac{d}{\cos \beta};$ $\Delta = 2n \cdot AB - AD - \frac{\lambda}{2}; AC = \frac{d}{\cos \beta}; AD = AC \cdot \sin \alpha;$ $\tan \beta = \frac{AC}{2d}; AC = 2d \cdot \tan \beta; AD = 2d \cdot \tan \beta \cdot \sin \alpha; AB = \frac{d}{\cos \beta};$ $\Delta = 2n \cdot AB - AD - \frac{\lambda}{2}; \Delta = \frac{2nd}{\cos \beta} - 2d \cdot \tan \beta \cdot \sin \alpha - \frac{\lambda}{2};$ $\sin \alpha = n \cdot \sin \beta; \Delta = 2nd \cos \beta - \frac{\lambda}{2};$	3 p	
	1,5 p	

Fig. 1

- Orice rezolvare corectă ce ajunge la rezultatul corect va primi punctajul maxim pe itemul respectiv.
- Orice rezolvare corectă, dar care nu ajunge la rezultatul final, va fi punctată corespunzător, proporțional cu conținutul de idei prezent în partea cuprinsă în lucrare din totalul celor ce ar fi trebuit aplicate pentru a ajunge la rezultat, prin metoda aleasă de elev.

**Etapa județeană/a sectoarelor municipiului București a olimpiadei de fizică
23 februarie 2019
Barem de evaluare și de notare**

XII

Pagina 7 din 9

$$\Delta = 2nd \cos \beta - \frac{\lambda}{2} = 2k \frac{\lambda}{2}; k = 0, 1, 2, \dots,$$

$$2nd \cos \beta = \frac{\lambda}{2} + 2k \frac{\lambda}{2} = (2k+1) \cdot \frac{\lambda}{2};$$

$$k = 0;$$

$$\Delta = 2nd_0 \cos \beta - \frac{\lambda}{2} = 0; 2nd_0 \cos \beta = \frac{\lambda}{2};$$

1,5 p

$$d_0 = d_{\min} = \frac{\lambda}{4n} \cdot \frac{1}{\cos \beta} = \frac{\lambda}{4n} \cdot \frac{1}{\sqrt{1 - \sin^2 \beta}} = \frac{\lambda}{4n} \cdot \frac{1}{\sqrt{1 - \frac{\sin^2 \alpha}{n^2}}};$$

$$d_{\min} = \frac{\lambda}{4} \cdot \frac{1}{\sqrt{n^2 - \sin^2 \alpha}}.$$

b)

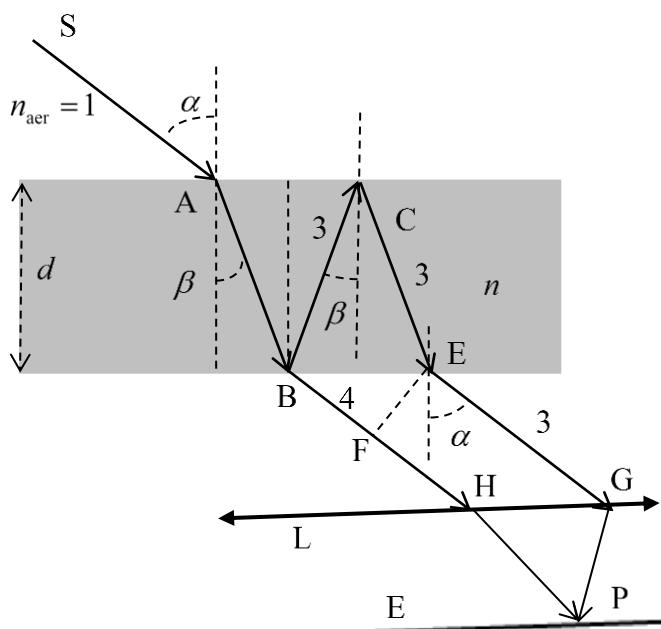
3 p

În lumina transmisă de peliculă, diferența de drum optic dintre razele 3 și 4, reprezentate în desenul din figura 2, este:

$$\Delta = n \cdot BC + n \cdot CE - n_0 \cdot BF; n_0 = 1; \Delta = n \cdot BC + n \cdot CE - BF;$$

$$\Delta = 2n \cdot \frac{d}{\cos \beta} - 2d \cdot \tan \beta \cdot \sin \alpha; \Delta = 2n \cdot \frac{d}{\cos \beta} - 2d \cdot \frac{\sin \beta}{\cos \beta} \cdot \sin \alpha;$$

$$\sin \alpha = n \cdot \sin \beta; \Delta = 2nd \cos \beta; \Delta = 2d \cdot \sqrt{n^2 - \sin^2 \alpha};$$



1,5 p

Fig. 2

- Orice rezolvare corectă ce ajunge la rezultatul corect va primi punctajul maxim pe itemul respectiv.
- Orice rezolvare corectă, dar care nu ajunge la rezultatul final, va fi punctată corespunzător, proporțional cu conținutul de idei prezent în partea cuprinsă în lucrare din totalul celor ce ar fi trebuit aplicate pentru a ajunge la rezultat, prin metoda aleasă de elev.

**Etapa județeană/a sectoarelor municipiului București a olimpiadei de fizică
23 februarie 2019
Barem de evaluare și de notare**

XII

Pagina 8 din 9

$$\Delta = 2nd \cos \beta = 2k \frac{\lambda}{2}; k = 0, 1, 2, \dots,$$

$$k = 1; \Delta = 2nd_1 \cos \beta = \lambda; 2d_1 \sqrt{n^2 - \sin^2 \alpha} = \lambda;$$

$$d_1 = d_{\min} = \frac{\lambda}{2} \cdot \frac{1}{\sqrt{n^2 - \sin^2 \alpha}}.$$

c)

$$1) n > n_0$$

Pentru două raze paralele, 1 și 2, reprezentate în desenul din figura 3, din interferența lor în punctul C, în varianta producerii unor maxime de interferență, dacă $n_{\text{aer}} < n_0 < n$, rezultă:

$$\delta = (AB) + \frac{\lambda}{2} + (BC) - (DC) - \frac{\lambda}{2},$$

$$\delta = 2n_0 \cdot AB - DC; \delta = \frac{2n_0 h}{\cos \beta} - 2h \tan \beta \sin \alpha; \sin \alpha = n_0 \sin \beta;$$

$$\delta = 2h \sqrt{n_0^2 - \sin^2 \alpha}; \delta = 2k \frac{\lambda}{2} = k\lambda; 2h \sqrt{n_0^2 - \sin^2 \alpha} = k\lambda,$$

unde k este un număr întreg, reprezentând ordinul maximului de interferență.

Dacă ordinul maximului de interferență a variat cu o unitate, $\Delta k = 1$, însemnează că grosimea stratului de apă a scăzut cu cantitatea Δh , astfel încât:

$$2\Delta h \cdot \sqrt{n_0^2 - \sin^2 \alpha} = \Delta k \cdot \lambda = \lambda; \Delta h = v \tau; v = \frac{\lambda}{2\tau \sqrt{n_0^2 - \sin^2 \alpha}}.$$

1,5 p

3 p

1 p

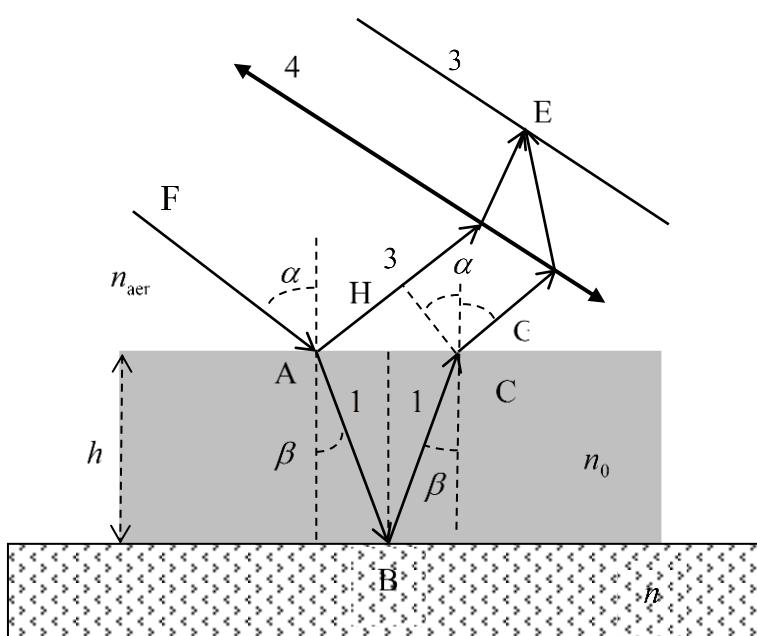


Fig. 3

- Orice rezolvare corectă ce ajunge la rezultatul corect va primi punctajul maxim pe itemul respectiv.
- Orice rezolvare corectă, dar care nu ajunge la rezultatul final, va fi punctată corespunzător, proporțional cu conținutul de idei prezent în partea cuprinsă în lucrare din totalul celor ce ar fi trebuit aplicate pentru a ajunge la rezultat, prin metoda aleasă de elev.

**Etapa județeană/a sectoarelor municipiului București a
olimpiadei de fizică
23 februarie 2019
Barem de evaluare și de notare**

XII

Pagina 9 din 9

<p>2) $n < n_0$</p> $\delta = (AB) + (BC) - (DC) - \frac{\lambda}{2}; \delta = 2h\sqrt{n_0^2 - \sin^2 \alpha} - \frac{\lambda}{2};$ $\delta = k\lambda; 2h\sqrt{n_0^2 - \sin^2 \alpha} - \frac{\lambda}{2} = k\lambda;$ $2\Delta h\sqrt{n_0^2 - \sin^2 \alpha} = \Delta k\lambda = \lambda; \Delta h = v\tau; v = \frac{\lambda}{2\tau\sqrt{n_0^2 - \sin^2 \alpha}}.$ <p>Dacă stratul de apă este foarte subțire, atunci diferența de fază a razelor de lumină care interferă nu depinde de timp, astfel încât aceste raze sunt coerente.</p>	1 p	1 p
Oficiu		1

*Barem propus de: Butușină Florin - Colegiul Național „Simion Bărnuțiu” Șimleu Silvaniei
Gavrilă Constantin - Colegiul Național „Sfântul Sava” București
Sandu Mihail- Liceul Tehnologic de Turism Călimănești
Solschi Viorel - Colegiul Național „Mihai Eminescu” Satu Mare
Stoica Victor – Inspectoratul Școlar al Municipiului București.*

-
- Orice rezolvare corectă ce ajunge la rezultatul corect va primi punctajul maxim pe itemul respectiv.
 - Orice rezolvare corectă, dar care nu ajunge la rezultatul final, va fi punctată corespunzător, proporțional cu conținutul de idei prezent în partea cuprinsă în lucrare din totalul celor ce ar fi trebuit aplicate pentru a ajunge la rezultat, prin metoda aleasă de elev.